

2) Egipćani su pre vlade kralja Psametih verovali da su oni najstariji narod na svetu. Ali kada je Psametih, za vreme svoje vladavine, odlučio da dozna koji je narod doista najstariji, od tada veruju da su samo Frižani stariji od njih, a oni da su stariji od svih drugih naroda. Psametih se o tome raspitivao i, kad nije mogao da sazna koji je narod najstariji na svetu, on je smislio ovo: dva novorođena deteta nekih prostih roditelja dao je pastiru da ih odneguje kod stada, i to ovako: naredio je da niko u prisustvu ove dece ne sme progovoriti nijednu reč, zatim da leže u jednoj usamljenoj kući, pa da im u određeno vreme dovode koze i, kad se nasisaju njihovom mleka, da ih opet ostave same. Psametih je to udesio i zapovedio zato što je hteo da čuje koju će reč deca, kad budu posle prvog mucanja progovorila, najpre izgovoriti, i tako se, dakle, i desilo. Pastir je to radio cele dve godine, i kad je jednog dana otvorio vrata i ušao, istrče pred njega oba deteta s raširenim rukama i poviču »bekos«. Kad je to pastir prvi put čuo, nije na to ni obraćao pažnju, ali kad je, dolazeći k njima, tu istu reč uvek od njih slušao, javi on to gospodaru i, po njegovoj naredbi, dovede decu pred njega. A kad je to čuo i sam Psametih, raspitivao se koji narod ima reč »bekos«. I najzad je saznao da takvu reč imaju Frižani i da ona kod njih znači »hleb«. Zato su Egipćani i priznali da su Frižani stariji od njih. Ja sam o ovome čuo od Hefestovih sveštenika u Memfisu. A Heleni pričaju mnoge druge, prosto neverovatne stvari, na primer, da je Psametih dao decu ženama kojima je prethodno odsekao jezik da ih one odneguju. To su dakle, pričali o negovanju te dece.

4) U vezi s ljudskim otkrićima svi se oni slažu u tome da su Egipćani prvi pronašli godinu i da su je podelili na dvanaest meseci. Do toga su došli posmatrajući kretanje zvezda. Po moje mišljenju, oni su tu pametnije postupili nego Heleni, jer nisu, kao ovi, posle svake treće godine umetali po jedan mesec, nego su imali dvanaest meseci s po trideset dana i dodavali su svakoj godini po pet dana, tako da su im se uvek po isteku godine, podudarala godišnja doba. Tvrđili su, isto tako, da su oni prvi upotrebljavali imena dvanaest bogova (za pojedine mesece) i da su Heleni od njih to primili. Oni su, takođe, prvi dizali žrtvenike bogovima, pa kipove i hramove, i prvi su izradili slike u kamenu; oni su mnogim delima dokazali da je to istina. A prvi čovek koji je vladao u Egiptu, tvrde oni, bio je Min. Za vreme njegove vlade, osim Tebe i njene okoline, ceo Egipt bio je jedna močvara, i niže od Meris jezera kopna nije ni bilo, a od mora uz Nil bilo je potrebno sedam dana vožnje lađom do tog jezera.

36) U drugim zemljama sveštenici nose dugu kosu, a u Egiptu je šišaju. U drugim zemljama je običaj da ožalosćeni seku sebi kosu u žalosti, a u Egiptu u žalosti za samrtnikom puštaju kosu i bradu, iako su je dotle sekli. Drugi ljudi ne žive zajedno sa svojom stokom, dok Egipćani i to čine. Drugi se hrane pšeničnim i ječmenim hlebom, a za Egipćanima bi bila najveća sramota kad bi od ječma ili pšenice spremao sebi hranu, nego oni mese hleb od neke žitarice koja se tako zove pir. Testo mese mogama, a blato za malterisanje mese rukama (njima uzimaju i đubre). Polne organe ostavljaju drugi ljudi onako kako su izrasli, ali Egipćani, i oni koji se na njih ugledaju, obrežuju ih. Svaki muškarac ima po dva odela, ali svaka žena ima samo jedno. U drugih naroda privezuju se užad i karike od jedara spolja, a Egipćani ih privezuju iznutra. Heleni pišu slova i računaju tako da im se ruka okreće s leve strane na desnu, dok Egipćani, naprotiv, s desne stran na levu, a uprkos tome tvrde da oni pišu na desnu stranu, a Heleni na levu. Oni se služe dvema vrstama pisama, od kojih je jedno svešteničko, ili hieratsko, a drugo narodno, ili demotsko.

50) I zaista, imena skoro svih bogova došla su u Heladu iz Egipta. A da su ona zaista došla iz tuđine, u to sam se u svojim istraživanjima uverio, i smatram da su ona došla baš iz Egipta, jer, kao što sam i ranije napomenuo, osim Posidona, Dioskura, Here, Hestije, Temide, Harita i Nereide, imena svih ostalih božanstava postojala su oduvek u Egiptu. Govorim samo ono što pričaju sami Egipćani. A imena ostalih bogova, za koja oni kažu da su im nepoznata, ja mislim da su Heleni primili od Pelage, osim Posidona, za koga su doznali od Libijaca. Ime Posidona javlja se, naime, najpre kod Libijaca, a oni su ovo božanstvo oduvek poštovali. Egipćani uopšte ne obožavaju heroje.

58) U Egiptu su najpre počeli da priređuju svečane skupove, povorke i hadžiluke, i to su Heleni od njih naučili. A kao dokaz za to služi ova činjenica: u Egiptu se ovi običaji pojavljuju od davnina, a u Heladi tek odskora.

78) Na gozabama bogatih ljudi odmah posle jela nisi jedan od njih u kovčegu mrtvaca, napravljenog od drveta, koji lepom izradom i bojama jako podseća na pravog mrtvaca, a koji je dugačak svega jedan ili dva lakta, i pokazuje ga svakom gostu govoreći: »Pogledaj ovoga, pij i veseli se, jer kad umreš bićeš kao i ovaj ovde!« Tako oni rade na njihovim gozabama.

82) Egipćani su, dalje, pronašli kojim je bogu koji mesec i dan posvećen, šta će svaki čovek, koji se rodio određenog dana,

doživeti, kako će umreti i kakav će ko biti. Time su se kasnije poslužili i helenski pesnici. Više su u Egiptu pronašli znamenja i čuda nego igde na svetu. Ako bi se pojavilo neko znamenje, beleže oni marljivo šta se posle toga dešava, i, ako se kasnije nešto slično desi, veruju da će se desiti ono isto što se desilo posle prvog znamenja.

109) Za ovog kralja (Sezostris) kažu da je razdelio ceo Egipt i dao svakom Egipćaninu jedan četvorouglast deo zemlje i od te zemlje stvorio sebi prihode, određivši da se daje godišnji porez. Svaki kome bi ovaj poslao svoje činovnike da pregledaju i izmere za koliko se zemlja smanjila i da prema tome odrede koliko će porez ubuduće plaćati. Izgleda mi da je u vezi s tim pronađena i geometrija, i da je odatle kasnije dospela i u Heladu. Heleni su, naime, primili od Babilonaca sunčan sat, skazaljku na sunčanom satu i podelu dana na dvanaest sati.

142) Egipćani i njihovi sveštenici toliko su pričali svoju istoriju i otkrili su mi da je od prvog do poslednjeg kralja, od ovog Hefestovog sveštenika, bilo tri stotine četrdeset i jedno pokolenje, i da je za to vreme vladao isti broj i kraljeva i vrhovnih sveštenika. A tri stotine pokolenja iznosilo je deset hiljada godina, jer tri ljudska pokolenja čine stotinu godina. Ako se ostalo četrdeset i jedno pokolenje doda na onih tri stotine, to onda sve iznosi još daljih hiljadu tri stotine i četrdeset godina. Za vreme ovih jedanaest hiljada tri stotine i četrdeset godina, pričaju oni, nije se nikad nijedan bog pojavio u čovečjem obliku; pa ni kasnije, za vreme kraljeva koji su pre ili kasnije vladali u Egiptu, to se, koliko oni znaju, nikada nije dogodilo. U toku ovog vremena, kažu oni, sunce četiri puta nije izašlo na onom mestu na kome obično izlazi, dvaput je izašlo tamo gde zalazi, a dvaput zašlo tamo gde se rađa. U Egiptu misu zbog toga nastupile nikakve promene ni u pogledu plodnosti zemlje ni u vezi s poplavama Nila, a nisu nastupile promene ni u pogledu bolesti niti se smrtnost povećala.

143) Kada se istoričar Hekatej, prilikom svog boravka u Tebi, pohvalio svojim poreklom i svoje koleno po očevoj granu u šesnaestom kolenu doveo u vezu sa nekim bogom, postupili su s njim Zevsovi i Amonovi sveštenici isto kao i sa mnogom, iako se ja nisam razmetao svojim poreklom. Odveli su me, naime, u odatu velikog hrama i tamo su mi redom pokazali ogromne drvene kipove svih ranijih pomenutih vrhovnih sveštenika, jer je svaki od njih još za svoga života ostavio svoj kip. Brojeći i pokazujući ih, skrenuli su mi sveštenici pažnju na to da su se redali sin do oca, i to počevši od kipa poslednjeg umrlog prvosveštenika, pa redom dok mi sve nisu pokazali. I kad se Hekatej pozvao na svoje poreklo i tvrdio da u šesnaestom kolenu pre njega potiče od nekog boga, izneli su pred njega (i to u brojevima) svoje pretke i nisu se složili s njim da neki čovek može da vodi poreklo od boga. Kazali su mi svoje poreklo ovako. Rekli su da je svaki od ovih ogromnih kipova bio jedan »piromis« i sin »piromisa«, pa su mi pokazali tri stotine četrdeset i pet (jedan za drugim) ogromnih kipova, i nijedan od njih nije poticao od nekog boga ili heroja. »Piromis«, pak, znači na helenskom jeziku obrazovan i vaspitan čovek, iz dobre porodice.

148) Isto tako su odlučili da zajednički ostave iza sebe jedan spomenik, pa su sagradili slavni Labirint koji se nalazio nešto iznad Meris jezera, u blizini grada koji se zvao Krokodilopolj. Ja sam ga svojim očima video i to je neopisivo lepa građevina. Kad bi se, naime, sabralo sve što su Heleni uradili na građenju tvrdava i građevina, videlo bi se da je u njihov uloženo manje truda i troška nego u ovaj Labirint, iako su itekako vredni pomena i hram u Efesu i onaj na Samu. Bili su, dakle, i piramide neobično značajna dela, i svaka od njih vredela je onoliko koliko mnogo helenskih dela zajedno, ali ovaj Labirint nadmašuje čak i same piramide. On, naime, ima dvanaest pokrivenih tremova, čija su vrata bila okrenuta jedna prema drugima, po šest u redu sa severne i po šest sa južne strane, a sa spoljne strane su svi bili opasani jednim zidom. U njemu je bilo dve vrste odaja. Postojale su podzemne odaje i nad njima druge, koje su bile iznad zemlje, svega tri hiljade, i to hiljadu pet stotina jednih i isto toliko drugih. Gornje sam video svojim očima i prošao kroz njih, te mogu o njima govoriti kao očevidac, a o podzemnim sam doznao po pričanju. Ove mi egipatski čuvari nisu nikako hteli da pokažu, govoreći da se tamo nalaze grobnice kraljeva, koji su pre mnogo vremena sagradili ovaj Labirint, i grobovi svetih krokodila. Prema tome, o podzemnim odajama govorim ono što sam čuo, a one iznad zemlje, te nadljudske tvorevine, video sam svojim očima. Prolazi kroz dvorane i oni vijugovi hodnici kroz tremove, koji su ukrašeni raznim slikama i reljefima, izazivaju beskrajno divljenje. Iz jednog trema ulazi se u dvoranu, iz dvorane u galerije, iz galerije u druge odaje i iz njih opet u druge tremove. Tavanice svih ovih su od kamena, kao i zidovi, a zidovi su puni reljefa, dok je svaki trem okružen pravim redovima stubova od belog mramora koji je izvanredno lepo složen. Na krajnjem uglu Labirinta uzdiže se jedna piramida visoka četrdeset hvati, s velikim reljefima, a ulaz u nju napravljen je ispod zemlje.

»poljak — časopis za kulturu, umetnost i društvena pitanja

uređuju: Iazar bojanović, dragi bugarić, milan dunderski, slavko gorić, vičazoslav hronjec, dragan koković i jovan zivlak (glavni i odgovorni urednik) tehnički i likovni urednik cvetan dimovski / tehnički sekretar radmila gikić / članovi izdavačkog saveta: janoš banjai, bosiljka bojanjić, cvetan dimovski, nada dragin, lazar elhart, ksenija maricki gađanski, slavko mišković, julijana palfi, jordan pešić, jožef ric, milan stanić (predsednik), jovan zivlak i pero zubac / izdaje tribina mladih, novi sad katolička porta 5. telefon 28-765 / osnivač pokrajinska konferencija saveza socijalističke omladine vojvodine / rukopise slati na adresu: redakcija »poljak«, novi sad, poštanski fah 190 / godišnja pretplata 50 dinara, za inostranstvo dvostruko / žiro račun 65700-603-997 kod novosadske banke u novom sadu / lektor zorica stojanović / korektor / simon grabovac / meter miroslav pešić / štampa »prosveta« novi sad, stevana sremca 13. na osnovu mišljenja pokrajinskog sekretarijata za nauku i kulturu broj 413-152/73 časopis je oslobođen poreza na promet proizvoda i usluga.